

предприятиях. По результатам исследования доказано необходимость повышения интенсивности, относительной производительности и экономической эффективности использования орошаемых и осушаемых земель в сельскохозяйственных предприятиях Украины. Для этого следует внедрять организационно-управленческие, технологические, технические, экономические, социальные, правовые и экологические инновации.

Ключевые слова: мелиорация почв, орошение, осушение, известкование, гипсование, эффективность, урожайность, доход.

Стаття надійшла 28.04.2017

УДК 339.5(477)(510):631.145

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКИХ ВІДНОСИН. ОСОБЛИВОСТІ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СПІЛЬНИХ ПРОЕКТІВ У ГАЛУЗЯХ АПК

Р. Федів, здобувач

Львівський національний аграрний університет

Постановка проблеми. Стабільне економічне зростання Китаю протягом останніх десятиліть сприяє посиленню інтересу до цієї країни як однієї з провідних економічних потуг. Китай є важливим торговельно-економічним партнером для України і на сучасному етапі, і, можливо, на перспективу. Отже, на сучасному етапі актуалізуються питання динаміки розвитку, зокрема історичних передумов та поточної ситуації, у такій галузі двосторонніх відносин України та Китаю, як АПК.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Члени української асоціації китаєзнавців у своїх працях значну увагу приділяють історії, філософії, дипломатії, внутрішній та зовнішній політиці КНР, особливостям її економічного розвитку і відносинам, у тому числі торговельно-економічним, з іншими державами світу, зокрема Україною. Серед дослідників економічної сфери відносин України з Китаєм виокремимо А. Гончарука, Є. Гобова, А. Кіктенко, О. Воловича та ін.

Постановка завдання. Ми зосередимо свою увагу на особливостях розвитку та аналізі поточного стану справ і перспективах подальшого поглиблення співпраці України та КНР в аграрній сфері.

Виклад основного матеріалу. Відносини двох держав протягом перших років після їх офіційного встановлення розвивалися через формування та ухвалення відповідних політичних і загальногалузевих документів, які заклали основи нормативно-правових відносин між країнами. Зокрема, 30 травня 1993 р. уряди України та КНР підписали Угоду про заохочення і взаємний захист інвестицій, а 12 жовтня того самого року Торговельно-промислова палата України та китайський Комітет сприяння розвитку торгівлі підписали угоду про співробітництво [4].

Важливими для поглиблення співробітництва й партнерства між Україною та Китаєм були Київська декларація від 6 вересня 1994 р. за підсумками першого візиту голови КНР до України, а також Пекінська декларація про розвиток і поглиблення відносин дружби і співробітництва між нашими державами від 4 грудня 1995 р.,

прийнята за підсумками першого візиту президента Л. Кучми до Китаю. Відносини двох країн у цей час значно активізувалися та поглибилися. Зростала двостороння торгівля між країнами.

Економічному співробітництву мали сприяти: міжурядова угода про уникнення подвійного оподаткування і попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи і майно від 18 жовтня 1996 р.; міжурядова угода про співробітництво в галузі оцінки відповідності продукції, що експортується та імпортується, від 1 квітня 1997 р.; угода про співробітництво в галузі митних питань від 18 червня 1998 р.

Уже у новому столітті, 22 жовтня 2002 р., між Ексімбанком України та Ексімбанком КНР загальною рамковою угодою було започатковано співробітництво; 14 жовтня 2003 р. між Державною службою експортного контролю України та Міністерством комерції КНР підписано угоду про застосування імпортних сертифікатів [4].

Окрім того, варто зазначити, що відносини між обома державами активно розвивалися і на рівні перших осіб. У липні 2001 р. Президент КНР Цзян Цземінь удруге відвідав Україну. Відповідно 21 липня 2001 р. була прийнята Декларація про зміцнення дружби і співробітництва між Україною та КНР у XXI столітті. У відповідь Президент України Л. Кучма 17–20 листопада 2002 р. відвідав Китай з офіційним візитом. У ході цього візиту було підписано важливий Протокол про співробітництво в галузі авіаційної техніки між Міністерством промислової політики України та Комісією з оборонної науки, техніки та оборонної промисловості. Під час другого президентського терміну Л. Кучма відвідав Китай ще раз, загалом утретє за час свого президентства. Тоді укладено Угоду про співробітництво між Українським союзом промисловців та підприємців і Радою з питань розвитку та торгівлі Спеціального адміністративного району Сянган (Гонконг), котрий є своєрідним офшорно-посередницьким центром, через який інколи здійснюється торговельно-економічна співпраця з партнерами з так званого Континентального Китаю.

У 2003 р. було поглиблено співпрацю України та Китаю в питанні сертифікації імпорту та експорту. Зокрема, 14 жовтня зазначеного року були підписані Угода між Державною службою експортного контролю України та Міністерством комерції КНР про застосування імпортних сертифікатів та Меморандум про взаєморозуміння між Державною службою експортного контролю України та Міністерством комерції КНР щодо налагодження співробітництва в галузі експортного контролю.

Відносини України та КНР протягом 1992–2005 рр. розвивалися у бік поглиблення та розширення співпраці у правовій, безпековій, торговельно-економічній, науково-технічній, культурній та інших сферах. Ще після Київської (1994) та Пекінської (1995) декларацій відносини між Україною та Китайською Народною Республікою вийшли на рівень, який на той час видавався непоганою основою для подальшого оформлення їх у вигляді стратегічного партнерства.

Утім варто зазначити, що динаміка українсько-китайських торговельно-економічних відносин протягом 1996–2005 рр. була нерівною. Зокрема, у 1996 р. товарообіг між Україною та Китаєм сягнув 858,3 млн дол. США, при цьому експорт

України до КНР склав 768,1 млн дол. США, а імпорт в Україну був лише на рівні 90,2 млн дол. США. Отож, у зазначеному 1996 р. активне сальдо торговельного балансу нашої країни у відносинах з КНР склало 677,9 млн дол. США. Проте надалі товарообіг між Україною та КНР почав падати і досяг мінімального обсягу у 2002 р., коли склав 494,6 млн дол. США, при цьому українська сторона зберігала активне сальдо у торгівлі з Китаєм – 146,4 млн дол. США [6, с. 404]. Україні та Китаю вдалося досягти і навіть дещо перевищити обсяги двостороннього товарообігу, зафіксованого у 1996 р., тільки у 2004–2005 роках. При цьому обсяг українського експорту до Китаю вийшов на зазначений рівень ще пізніше.

Політичне тло українсько-китайських відносин було відносно рівним, за винятком ситуації, коли у серпні 1996 р. до Києва з приватним візитом прибув віцепрезидент, прем'єр-міністр Тайваню Лянь Чжань. Незважаючи на це, Україна доволі чітко дотримувалася політики «одного Китаю», офіційно не визнаючи Тайвань (Республіку Китай), тому цей інцидент не спричинив погіршення україно-китайських відносин.

Ситуація у відносинах змінилася у 2004–2005 роках. Після Помаранчевої революції відносини України та Китаю «стали на паузу». Китайська сторона поспішно привітала з перемогою кандидата, який у подальшому програв під час так званого переголосування другого туру виборів. Описаний інцидент не призвів до якогось видимого погіршення відносин між Україною та Китаєм. Двостороння торгівля між країнами продовжила своє зростання. Утім політичні відносини на найвищому рівні перейшли у стан стагнації. Третій Президент України не відвідував Китай протягом свого президентства. Не було й офіційних зустрічей і на рівні МЗС. Протягом квітня 2003 – квітня 2010 рр. між Україною та Китаєм фактично не було діалогу на рівні голів держав. Український міністр закордонних справ не відвідував КНР упродовж шести років – з липня 2004 р. до липня 2010 року. Була лише одна зустріч голів МЗС у рамках 60-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у вересні 2005 р. [1, с. 15].

На тлі зниження активності політичних відносин українсько-китайська співпраця на загал продовжувала розвиватися. Зокрема, у сфері правового поглиблення комерційних і комерційно-правових відносин 26 травня 2006 р. було підписано Меморандум про взаєморозуміння між Державним комітетом фінансового моніторингу України та Центром моніторингу та аналізу у сфері боротьби з відмиванням коштів Китаю щодо співробітництва у сфері обміну фінансовою інформацією, пов'язаною з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванням тероризму. Ще однією складовою співпраці України та Китаю в економічній сфері та її фінансовій частині став Меморандум про взаєморозуміння між Національним банком України та Комісією з регулювання банківської діяльності Китаю щодо співробітництва у сфері банківського нагляду від 30 січня 2007 року.

Важливу для розвитку відносин у сфері сільського господарства угоду між Міністерством аграрної політики України та Міністерством сільського господарства КНР було підписано 12 квітня 2007 року. У подальшому торговельно-економічні відносини України та Китаю все більше почали переміщуватися у площину співпраці

у сфері сільського господарства та проектів у галузі АПК. Якщо починаючи з 90-х років минулого століття Україна експортувала до Китаю переважно мінеральну сировину, зокрема залізну руду та металобрухт, то у 2005–2010 рр. нарізли зміни у бік активізації саме експорту сільськогосподарської продукції.

Шістнадцятого грудня 2005 р. Україна та КНР підписали протокол про доступ на ринки товарів та послуг у рамках вступу України до Світової організації торгівлі. Вступ України до СОТ відбувся у першій половині 2008 року. І хоча торгівля між Україною та КНР у 2009 р. скоротилася у зв'язку з економічною кризою до 4,168 млрд дол. США (з 6,148 млрд дол. США у 2008 р.), та вже у 2010 р. відновилася до 6,016 млрд дол. США [1, с. 25].

У вересні 2010 р. відбувся візит четвертого президента України до КНР, зокрема в Пекін, а також до Спеціального адміністративного району Сянган. Поруч зі спільною заявою стосовно всебічного підвищення рівня співробітництва між Україною та КНР 2 вересня, в рамках візиту, відбулося підписання Угоди про створення спільної Ділової ради між Торговельно-промисловою палатою України та Китайським комітетом сприяння міжнародній торгівлі, а також 3 вересня було підписано Угоду про співробітництво між Державними Ексімбанком України та Ексімбанком КНР. У розвиток цієї угоди 18 квітня 2011 р. між Державним агентством з інвестицій та управління національними проектами України й Експортно-імпортним банком КНР було підписано Меморандум про взаєморозуміння. Практично одразу після цього, 20 квітня 2011 р., уряди обох держав уклали Угоду про створення Комісії зі співробітництва [4].

Наслідком такої активізації відносин України і КНР став візит президента Китаю Ху Цзіньтао до Києва у червні 2011 р., у ході якого 20 червня 2011 р. була ухвалена Спільна декларація про встановлення та розвиток відносин стратегічного партнерства між нашими державами. Стратегічне партнерство – це один із видів дипломатичних відносин, які у Китаї поділяють на: прості дипломатичні відносини, відносини добросусідства й дружби, відносини партнерства й співпраці. Саме останній вид відносин передбачає спільне партнерство, конструктивне партнерство, всебічне співробітництво і партнерство, стратегічне партнерство, стратегічну взаємодію та партнерство й, зрештою, всебічне стратегічне співробітництво та партнерство. Згодом, у розвиток відносин України та КНР, важливою складовою стратегічного партнерства мало стати поглиблення співпраці в аграрній сфері, зокрема зростання обсягів торгівлі сільськогосподарськими товарами – переважно збільшення відповідного українського експорту до КНР, залучення китайських інвестицій в українське сільське господарство та АПК загалом, розвиток відповідної транспортно-логістичної інфраструктури в Україні для виконання відповідних контрактів на постачання продукції АПК з українських підприємств до Китаю та інших країн.

У руслі розвитку відносин у сфері АПК 20 серпня 2011 р. між Міністерством аграрної політики та продовольства України і Експортно-імпортним банком Китаю, а також Китайською національною корпорацією машинної індустрії та генеральних підприємств (СМСЕС) було підписано Меморандум про взаєморозуміння щодо співпраці з питань розвитку сільського господарства в Україні.

Розвитку українсько-китайської торгівлі загалом повинно було слугувати укладення Угоди між Національним банком України та Народним банком Китаю про своп-розрахунки на суму 15 млрд юанів, або відповідно до тодішнього обмінного курсу національної валюти 19 млрд гривень. Термін дії угоди складав три роки. Свop-розрахунки давали змогу уникнути використання валют інших держав, зокрема вільноконвертованих валют, передусім долара США, під час проведення деяких операцій двосторонньої торгівлі. Утім використання такого способу розрахунків з боку приватного бізнесу виявилось доволі обмеженим. За твердженнями деяких джерел з українського боку, представники Народного банку Китаю заявили про свою згоду на те, щоб повністю перейти на своп-розрахунки у двосторонній торгівлі, але українська сторона на цю пропозицію не пристала. Станом на 2012 р. 15 млрд юанів було еквівалентно 2,36 млрд дол. США, що відносно обсягів українсько-китайської торгівлі у 2011 р. складало трохи менше 30 % загальної вартості двостороннього товарообігу [8]. У 2010–2012 рр. у двосторонній торгівлі з Китаєм зростав дефіцит для України, котра купувала на 3,4–6,12 млрд дол. США продукції більше, ніж експортувала до КНР [1, с. 25]. Такий дисбаланс, якщо б він не був виправлений у подальшому, за переходу лише на своп-розрахунки змушував би українську владу шукати інші інструменти розрахунків у торгівлі з Китаєм, адже у китайських партнерів залишалася б невикористана гривня, яку можна було б вкласти або в українські активи у вигляді інвестицій, або в українські боргові зобов'язання, або ж наперед оплачувати певний український експорт до Китаю, тож Київ не акцептував варіант повного переходу на своп-розрахунки. Попри все перехід на своп-розрахунки був свідченням поглиблення українсько-китайського торгового співробітництва.

Представники Міністерства аграрної політики та продовольства України 28 червня 2012 р. відвідали КНР та підписали з Експортно-імпортним банком Китаю Меморандум про співпрацю, згідно з яким наша держава мала б отримати кредит у 3 млрд дол. США на розвиток сільського господарства. Меморандум потребував подальшої конкретизації у формі відповідної кредитної угоди під державні гарантії України. Після схвалення парламентом уряд України надав відповідні гарантії підписанту з українського боку – Державній продовольчо-зерновій корпорації України (ДПЗКУ), а 9 листопада 2012 р. Міністерство аграрної політики та продовольства України та Генеральна адміністрація нагляду за якістю, інспекції та карантину Китайської Народної Республіки підписали Протокол фітосанітарних вимог щодо експорту кукурудзи з України до КНР. Підписання зазначеного протоколу фактично відкрило шлях для постачання української кукурудзи до Китаю. За припущеннями ЗМІ, в умовах нерозголошення відповідна кредитна угода між ДПЗКУ та Ексімбанком КНР була підписана 26 грудня 2012 року. Таємничість умов підписання цієї кредитної угоди могла бути спричинена намаганнями з українського боку змінити умови останньої, не конкретизуючи напрямів інвестування кредитних коштів.

При цьому 1,5 млрд дол. США все ж таки мали бути спрямовані на подальшу реалізацію інвестиційних проектів у галузі українського АПК. Інша частина кредиту була своєрідним авансовим платежем за майбутні поставки збіжжя в Китай. Частину

кредитних коштів Україна спрямувала на форвардне фінансування поставок кукурудзи до КНР. Утім тільки незначна частина дрібних і середніх фермерських господарств могла скористатися можливостями форвардного фінансування з боку ДЗПКУ. Умови кредитної угоди передбачали, що у 2013 р. Україна мала поставити до 4 млн т кукурудзи. Обумовлені були й подальші обсяги поставок зерна [3].

Укладення зазначеної кредитної угоди сприяло розвитку співпраці України та Китаю. З огляду на обумовлену суму у 3 млрд дол. США ця угода була свідченням поглиблення стратегічного партнерства між Києвом та Пекіном. Водночас вона була індикатором зацікавленості Китаю до сільського господарства України та її АПК. Налагодження стабільного постачання зернових з України до КНР, можливо, сприяло б і виходу іншої продукції українського агропромислового комплексу на ринки Китаю.

Тридцятого серпня 2013 р. було підписано Меморандум про взаєморозуміння між Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку України та Комісією з регулювання цінних паперів КНР. Меморандум – це доволі загальний документ, скоріш про наміри, а не конкретні подальші дії, проте з огляду на кредит з боку КНР та укладення угоди про своп-розрахунки у двосторонній торгівлі співпраця в питаннях цінних паперів та фондового ринку, очевидно, показує інтерес КНР до інвестування в Україну та її активів. Тодішня українська влада була у пошуках подібних інвестицій з огляду на внутрішньо- та зовнішньополітичні виклики, які перешкоджали фінансовій підтримці України з боку Міжнародного валютного фонду, а заявлена декларація на підписання Угоди про зону вільної торгівлі з ЄС та Договору Асоціації спричиняли труднощі з доступом на ринки країн Митного союзу. Перебуваючи в таких умовах, тодішній Київ розглядав Китай як важливе, а десь навіть частково й альтернативне джерело потенційної виручки, якщо не від дефіцитної торгівлі, то від інвестицій та кредитів з КНР.

У 2012 р. товарна структура українсько-китайської двосторонньої торгівлі виглядала приблизно так: на 80,9 % український експорт до Китаю складався із залізної руди, а от машини, механізми та устаткування склали 4,5 %, жири, масло та олія – 4 %; китайський імпорт до України складався з машин, устаткування та механізмів на 36,3 %, текстильні вироби – 11 %, метали та вироби металообробки – 8,5 %, взуття та інші аксесуари – 8,1 %, пластмаси і каучук – 7,1 % [2]. Варто зазначити, що за весь період українсько-китайських торговельно-економічних відносин з 1992 р. до 2016 р. максимальних обсягів товарообігу було досягнуто у 2013 році. Тоді він загалом склав 10,627 млрд дол. США: експорт України був на рівні 2,726 млрд дол. США, а імпорт з КНР склав 7,9 млрд дол. США. Отож, дефіцит у торгівлі з Китаєм для України у зазначеному році склав 5,174 млрд дол. США [1, с. 25].

Українсько-китайські відносини після їх активізації на найвищому політичному рівні у 2010 р. протягом першої половини другого десятиріччя XXI ст. характеризувалися подальшим посиленням аграрної складової міждержавного співробітництва. Активізувалися комерційні відносини як на рівні державних і контрольованих державою підприємств, так і на рівні приватного бізнесу. Так, у квітні 2012 р. між компанією «Ukrlandfarming» та китайською машинобудівною корпорацією «SINOMACH» було підписано Меморандум про наміри щодо можливого надання

українській компанії 4 млрд дол. США на модернізацію виробничих потужностей. На той час «Ukrlandfarming» був найбільшим агрохолдингом в Євразії і на сьогодні залишається найбільшим агрохолдингом в Україні. До його складу входить найбільший у Євразії та другий у світі виробник яєць та яечних продуктів – холдинг «Авангард». Реалізувати зазначену суму на оновлення виробничих потужностей мали намір за допомогою компанії, що входить до складу «SINOMACH», – «SAMC Engineering Co., Ltd.», яка була заснована з дозволу міністерства торгівлі КНР за спільною ініціативою відомих зовнішньоторговельних компаній, проектних інститутів, підприємств машинобудування та будівельних організацій Китаю. Основна діяльність компанії полягає у виконанні функцій генерального підряду міжнародних проектів в Китаї і за його межами, а також в експорті устаткування і матеріалів, трудових ресурсів для проектів за кордоном, імпорту та експорту розмаїтої продукції й технологій. Географія діяльності компанії «SAMC Engineering Co., Ltd.» охоплює країни Південно-Східної Азії, Південної Азії, Середньої Азії, Близького Сходу, Африки і країн Карибського басейну. Розглядали можливість будівництва компанією в Україні елеваторів, потужностей з виробництва свинини і птиці, модернізації цукрових заводів й створення спільного підприємства зі збирання сільськогосподарської техніки на базі ЗАТ «Агромаш ІФ» в місті Івано-Франківську [14].

Згодом, у липні 2013 р., між зазначеними компаніями було підписано Меморандум про будівництво в Полтавській області комплексу з вирощування великої рогатої худоби потужністю 7 тис. голів. Вартість проекту сягала 400 мільдол. США. Реалізацію цього проекту планували завершити у 2017 р. [2]. Утім втілення зазначених проектів опинилося під загрозою після ускладнення економічної ситуації в Україні в умовах воєнних дій. Компанія «Ukrlandfarming» зіштовхнулася зі значними фінансовими труднощами, і протягом 2016 р. – на початку 2017 р. її мажоритарний власник шукав стратегічних інвесторів.

З китайського боку компанії також демонстрували зацікавленість до самостійних інвестицій в український АПК. Зокрема Сінцзянський виробничо-будівельний комплекс планував створити на території Дніпропетровської області виробничу мережу свиноферм потужністю до 100 тис. т м'яса на рік. Підприємство мало б стати найбільшим виробником свинини в Україні, а сума інвестицій оцінювалася у 2,6 млрд дол. США [2].

До того ж наприкінці 2013 р. під час візиту президента України до КНР було підписано низку важливих документів для розвитку та поглиблення співпраці між нашими державами. Зокрема 5 грудня 2013 р. було підписано Договір про дружбу і співробітництво між Україною та КНР. Із-поміж різних договорів, угод, меморандумів та декларацій для розвитку відносин саме у галузі АПК особливе значення мали два протоколи від 5 грудня 2013 р. між Міністерством аграрної політики та продовольства України і Генеральною адміністрацією нагляду за якістю, інспекції та карантину КНР, які стосувалися фітосанітарних та інспекційних вимог щодо відповідно експорту сої та ячменю з України до КНР. Підписання цих протоколів додало відповідні культури до кукурудзи, яку наша держава з 2012 р. експортувала до Китаю.

Після подій Революції Гідності, анексії Криму та дестабілізації на Сході України відносини між офіційними Києвом та Пекіном були поставлені на паузу. Китай 2 березня 2014 р. офіційно підтримав суверенітет, незалежність і територіально цілісність України, але все ж таки з обмовкою, що існують певні причини подій в нашій державі. Окрім того, представник МЗС КНР пізніше уточнив, що, на думку китайської сторони, українська криза має складні історичні передумови й зумовлена сучасними реаліями [1, с. 18].

Реалізація кількох спільних інвестиційних проектів між Україною та Китаєм у 2014 р. опиналася під загрозою. Ситуація виявилася непростою і щодо виконання умов поставок української кукурудзи відповідно до кредитної угоди 2012 р., що загрожувало Україні штрафними санкціями з боку КНР. І тільки завдяки організованим зусиллям з обох боків та дипломатії і взаєморозумінню до середини 2015 р., виконавши відповідні контрактні вимоги, вдалося врегулювати зазначене питання двосторонніх відносин. З огляду на подальші фінансові труднощі опинилися під загрозою і домовленості, закріплені відповідними меморандумами від 2012 та 2013 рр. між компаніями «Ukrlandfarming» та «СAМC Engineering Co., Ltd.». Протягом 2014 р. між Україною та КНР не було офіційних контактів на найвищому політичному рівні. Товарообіг між країнами у 2014 р. знизився майже на 20 %, щоправда український експорт до КНР продовжував зростати. Через девальвацію національної валюти попит на китайський імпорт знизився, а отже, для України навіть суттєво зменшилося негативне сальдо двосторонньої торгівлі.

Попри відсутність офіційних зустрічей на рівні президентів та прем'єрів, зростання нестабільності щодо перспектив виконання уже попередньо задуманих інвестиційних проектів, співробітництво в галузі АПК продовжувало розвиватися. Так, у вересні 2014 р. компанія «Cofco Agri Ukraine», що належить китайській компанії «Cofco Corporation» розпочала будівництво терміналу з перевалки зернових та олійних культур на території Миколаївської області. У травні 2016 р. будівництво було завершено. Китайський інвестор вклав у цей проект 75 млн дол. США. Комплекс складають два зерносховища, станції для розвантажування автомобільного та залізничного транспорту, експрес-лабораторія та інше обладнання й відповідна інфраструктура. Уже у 2016–2017 рр. за допомогою потужностей терміналу компанія має намір експортувати близько 2,6 млн т продукції, зокрема 2,3–2,4 млн т зерна. Варто зазначити, що компанія «Cofco Agri Ukraine» володіє в Україні чотирма елеваторами, два з яких на Дніпропетровщині, один у Херсонській області і ще один на території Донеччини (оскільки останній розташований на непідконтрольній території, то відповідно й не працює). Окрім того, компанія володіє заводом із виробництва олії у Маріуполі. Материнська компанія «Cofco Corporation» є багатoproфільною державною організацією, яка займається закупівлями, трейдингом та глибокою переробкою зерна. Утім, у власності компанії також перебувають готелі, торговельні центри та виноградники. Вона є однією з найбільших державних компаній Китаю, з активами у розмірі 71,9 млрд дол. США та потужностями зі зберігання зерна у 31 млн т та його переробки – 89,5 млн тонн. Представлена у 140 країнах світу. У 2015 р. «Cofco» здійснила купівлю гонконгської компанії «Noble Agri», за рахунок чого примножила свої активи в Україні [5].

На жаль, в українсько-китайських відносинах в аграрній сфері було виявлено і деякі зловживання та можливу корупційну складову. У 2015 р. стало відомо, що Державна продовольчо-зернова корпорація України своїми діями поставила під загрозу виконання контракту на постачання зерна до Китаю. На отримані від Китаю 3 млрд дол. США кредитних коштів у 2012–2013 рр. ДПЗКУ поставила до КНР зерна на суму лише 153 млн дол. США. Водночас в обхід домовленостей з Китаєм, проте на китайські гроші, ДПЗКУ відправила до Швейцарії зернових на 61,9 млн дол., до Ефіопії – на 28 млн дол., до Єгипету – на 26,3 млн дол., до Ірану – на 24 млн дол., до Монако – на 14 млн дол., до Кенії – на 11 млн дол., до Філіппін – на 1,5 млн дол. і навіть сирійським повстанцям – на 325 тис. дол. США. Проблемні питання вдалося вирішити під час особистих зустрічей, проведених представниками Міністерства аграрної політики та продовольства з представниками КНР, що перешкодило скандалу стати міжнародним [9].

Зацікавленість з боку Китаю у постачанні українських зернових – кукурудзи, ячменю, а також у купівлі сої та економічний інтерес до інвестицій в український АПК згладили суперечності, які могли виникнути між нашими країнами в процесі реалізації укладених контрактів. Прагнення Китаю до збільшення та підтримки значних запасів зернових, харчових олій та інших видів сировини сприяє виділенню значних коштів міністерством фінансів КНР на зазначені цілі, зокрема 24,7 млрд дол. США у 2015 році. Відповідно зростає попит з китайського боку на українську соняшникову олію. У квітні 2015 р. Китай збільшив імпорт олії з 35 тис. т за аналогічний період 2014 р. до 81 тис. тонн. Основним постачальником у зазначений період залишалася Україна, яка в цей час відвантажила 75 тис. т продукції, що понад як удвічі більше, аніж у квітні 2014 році. Усього ж за 2014–2015 маркетинговий рік Китай закупив 286 тис. т олії, або на 24 тис. т більше, ніж у попередньому році. При цьому імпорт олії з України в зазначений період зріс на 12 тис. т – до 266 тис. тонн. Як бачимо, Україні вдалося зайняти домінуючі позиції на китайському ринку соняшникової олії [9].

Протягом 2015–2016 рр. на найвищому політичному рівні між Україною та Китаєм відбулося кілька контактів. Зокрема, у січні 2015 р. під час проведення Міжнародного економічного форуму в Давосі Президент України П. Порошенко зустрівся з прем'єр-міністром КНР Лі Кецяном. За підсумками цієї зустрічі було пролонговано дію валютного свопу між Україною та КНР на 15 млрд юанів. Це був перший контакт такого рівня між керівництвом країн після подій 2013–2014 років. Весною 2016 р. очільник нашої держави зустрівся з головою КНР Сі Цзіньпінем в кулуарах саміту з ядерної безпеки у Вашингтоні. Під час зустрічі було обговорено загальні питання двосторонніх відносин. Триваліша зустріч між лідерами обох країн відбулася на черговому Міжнародному економічному форумі у січні 2017 р., що стало свідченням виходу на новий рівень відносин партнерства і співпраці між Україною та Китаєм.

Одним з останніх прикладів українсько-китайської співпраці в галузі АПК став Меморандум про взаєморозуміння, підписаний асоціацією «Укрсадпром» з китайською державною корпорацією «China Haisum Engineering Co., Ltd.». Згідно з цим документом китайська державна компанія має намір протягом наступних двох

років інвестувати в українське садівництво та ягідництво 515 млн дол. США. За словами керівництва «Укрсадпрому», інвестиції в галузь, в якій зайнято близько 1 млн осіб, можуть сприяти конкурентоспроможності України на зовнішніх ринках. Крім того, зі слів голови асоціації, остання у 2016 р. ініціювала переговори щодо узгодження протоколів фітосанітарних норм між Україною та Китаєм для початку експорту українських фруктів та ягід на китайський ринок. Інвестиції з китайського боку мають бути спрямовані на будівництво фруктосховищ та модернізацію виробничо-логістичного комплексу та комплексів із переробки фруктів та ягід. Представник китайської корпорації Гонг Чжун у свою чергу зазначив, що їх цікавить потенціал України у вирощуванні зернових та інших культур, переробці продукції, а також будівництво логістичних комплексів [10].

Варто зазначити, що експорт фруктів та ягід, а також овочів має значний потенціал. Із підвищенням рівня соціально-економічного розвитку Китаю зростає й рівень доходів його громадян, що впливає на зміну їхнього повсякденного раціону. Зміна раціону китайців супроводжується зниженням споживання зернових, натомість, з-поміж іншого, зростає споживання фруктів. У 2012–2013 рр. в середньому Китай імпортував фруктів, овочів та горіхів на 6,4 млрд дол. США [12].

Зрештою, ще однією галуззю, яка потенційно цікава для українських виробників продукції АПК, є м'ясо-молочна. У 2012–2013 рр. Китай щороку імпортував м'ясо-молочної продукції на 9,6 млрд дол. США [12]. Наприкінці вересня 2015 р. 18 українських компаній отримали ветеринарні сертифікати на експорт молока та молочної продукції до Китаю. У грудні 2015 р. до них приєдналися ще чотири українські підприємства. У січні 2016 р. такі сертифікати отримали ще два підприємства. Серед підприємств-експортерів є такі, як «Старокостянтинівський молочний завод», ТОВ «ТЕРРА ФУД», «Охтирський сиркомбінат», «Славутський маслоробний комбінат», «Миргородський сироробний комбінат», «Дубномолоко», «Клуб сиру», «Ічнянський молочно-консервний комбінат» та ін. Продукція на експорт до Китаю – це переважно сухе молоко, молочна сироватка та сир [11].

Серед переліку товарів, які входять до щоденного раціону жителів КНР, протягом 1990–2012 рр. відносно найбільше у кількісних показниках зросло споживання саме молока, як серед міських жителів з 4,63 кг/день у 1990 р. до 13,95 кг/день у 2012 р., так і серед жителів китайського села – з 1,1 кг/день у 1990 р. до 5,29 кг/день у 2012 р. [13].

Після так званого меламінового скандалу у 2008 р. репутація деяких місцевих виробників молока серед китайських споживачів була підірвана. На сьогодні на китайському молочному ринку доволі серйозно представлені іноземні виробники. Найпопулярнішим рідким молоком у Китаї є ультрапастеризоване, яке складає 76 % від загального обсягу відповідного ринку. Молоко традиційної пастеризації користується меншою популярністю з огляду на нетривалі терміни зберігання від 5 до 15 днів. Традиційно сильні позиції в Азії були у сухого молока, втім, за даними економічного експерта В. Лисенка, протягом останніх 15 років ситуація змінюється. Як відомо, 70 % молока або доставляють додому, або продають у спеціалізованих магазинах. На внутрішньому китайському ринку молочні продукти переважно доволі дорогі. Зокрема, станом на початок 2016 р. літр молока в Китаї в середньому

коштував 20–24 юаня (приблизно 80–100 грн – відповідно до середньозважених коливань курсу валют 4–4,2 грн/юань), 1 кг масла – 150–170 юанів (600–700 грн.), сиру – 200 юанів (800–840 грн). На китайському ринку представлені виробники молочної продукції з Європи, Австралії, Нової Зеландії та ін. Літр німецького молока у Китаї в середньому коштує 16 юанів (приблизно 65 грн.), австралійського – 18 юанів (75 грн.), новозеландського – 20 юанів (понад 80 грн). На китайському ринку також присутні польські молочні продукти. Вони менш популярні у Китаї, але й дешевші – 8 юанів/1 літр (32–33,6 грн). З огляду на зазначені цінові позиції українські виробники могли б мати конкурентні цінові переваги у збуті своєї продукції в КНР, проте якісні, а також такі суб'єктивні характеристики, як популярність, репутація та сприйняття бренду, сприяють підтримці позицій німецьких, австралійських та новозеландських виробників на китайському ринку. Втім українські виробники вже почали виходити на китайський ринок молочної продукції. У 2012 р. експортували до Китаю згущеного молока на 1,2 млн дол. США, сирів та йогуртів – на 3,3 млн дол. США. У 2013 р. згущеного молока відправили вже на 1,6 млн дол. США, а сирів та йогуртів – на 1,8 млн дол. США, що сприяло набуттю потрібного досвіду та вивченню вподобань китайського споживача [7].

Висновки. Протягом 25 років дипломатичних відносин між Україною та КНР було напрацьовано значну нормативно-правову базу для розвитку співпраці у різних сферах і галузях. Економічна співпраця протягом зазначеного часу стала важливою складовою та мотивуючим елементом розвитку двосторонніх відносин. Українсько-китайські торговельно-економічні взаємини не були рівними, і обсяги товарообігу змінювалися, зростаючи на початку і всередині 90-х років та знижуючись протягом 1996–2002 рр., і надалі знову зростаючи. Узгодження умов торговельних відносин у 2005 р. через підписання протоколу доступу на ринки один одного сприяло вступу України до СОТ. Із 2007 р. починають активізуватися українсько-китайські відносини співпраці у сфері сільського господарства. У 2011 р. відносини України та Китаю вийшли на рівень стратегічних уже офіційно. Почав розкриватися потенціал відносин через нові проекти у торгівлі та інвестиціях.

Подальше розширення номенклатури експортних товарів в галузі АПК дає змогу Україні розпочати диверсифікацію та перехід від експорту сільськогосподарських товарів з низькою доданою вартістю до експорту товарів харчової промисловості – продукції м'ясо-молочної галузі, зокрема молока, сирів, яєчних жовтків, йогуртів, згущеного молока та ін.

Бібліографічний список

1. Аудит зовнішньої політики: Україна-Китай [Електронний ресурс] / [А. З. Гончарук, Є. В. Гобова, В. О. Кіктенко та ін.] // Інститут світової політики. – 2016. – Режим доступу : https://drive.google.com/file/d/0B7i_OSucRX5wMjh2TXhKREc0SWc/view.
2. Волович О. О. Україна – ворота Китаю до Європи [Електронний ресурс] / Олексій Олексійович Волович // Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень Борисфен Інтел. – 2014. – Режим доступу : <http://bintel.com.ua/uk/article/ukraine-vorota-kitaja-v-evropu/>.
3. Денков Д. Заплатит ли Украина неустойку Китаю [Електронний ресурс] / Дмитрий Денков // Экономическая правда. – 2013. – Режим доступа : <http://www.epravda.com.ua/rus/publications/2013/05/29/377043/>.

4. Договірні-правова база між Україною та Китаєм [Електронний ресурс] // Посольство України в Китайській Народній Республіці та Монголії (за сумісництвом). – 2016. – Режим доступу : <http://china.mfa.gov.ua/ua/ukraine-cn/legal-acts>.
5. Китайская компания Sofco Corporation запустила в Украине зерновой терминал за \$75 млн [Электронный ресурс] // InVenture – Инвестиционный портал. – 2016. – Режим доступа : <https://inventure.com.ua/news/ukraine/kitajskaya-kompaniya-zapustila-v-ukraine-zernovoj-terminal-za-dollar75-mln>.
6. Козик Ю. Г. Економіка зарубіжних країн / Ю. Г. Козик, В. В. Ковалевський, В. М. Осипова. – К. : Центр навч. літ-ри, 2007. – 544 с.
7. Лысенко В. Есть ли место украинскому молоку на китайском рынке? [Электронный ресурс] / Вячеслав Лысенко // 112ua. – 2016. – Режим доступа : <http://112.ua/mnenie/est-li-mesto-ukrainskomu-moloku-na-kitayskom-rynke-295494.html>.
8. НБУ і Народний банк Китаю підписали угоду на 2,36 млрд дол. [Електронний ресурс] // Finance.UA Про гроші. – 2012. – Режим доступа : <http://news.finance.ua/ua/news-/282409/nbu-i-narodnyj-bank-kytayu-pidpysaly-ugodu-na-2-36-mlrd-dol>.
9. Тарасова В. Развитие украинско-китайского співробітництва: розширення сфер співпраці [Електронний ресурс] / В. Тарасова // Україна: події, факти, коментарі. – 2015. – № 15. – С. 17–29. – Режим доступа : <http://nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2015/ukr15.pdf>.
10. Украинское садоводство получит \$515 млн китайских инвестиций [Электронный ресурс] // AgroPortal. – 2017. – Режим доступа : <http://agrorportal.ua/news/rasteniievodstvo/ukrainskoe-sadovodstvo-poluchit-515-mln-investitsii/>.
11. Україна розпочала експорт молочної продукції до Китаю [Електронний ресурс] // Міністерство аграрної політики та продовольства України. – 2016. – Режим доступа : <http://minagro.gov.ua/en/node/20188>.
12. Шевченко П. Україна – Китай. Від житниці до стратегічного співробітництва [Електронний ресурс] / Петро Шевченко // Хвиля. – 2016. – Режим доступа : <http://hvylya.net/analytics/economics/ukrayina-kitay-vid-zhitnitsi-do-strategichnogo-spivrobitnitstva.html>.
13. Jin Zhang BICAS Conference Paper No.12: Getting the data right: main trends in China's agriculture and food sector [Electronic resource] / Zhang Jin // PLAAS – Institute for Poverty, Land and Agrarian Studies. – 2016. – Mode of access : <http://www.plaas.org.za/plaas-publications/bicas-confpaper-zhang>.
14. Ukrlandfarming підписав меморандум про співпрацю на \$4 млрд з китайською SINOMACH [Електронний ресурс] // Корпоративні новини – ТОВ ЦАД Шугар. – 2012. – Режим доступа : <http://sugarua.com/ua/main/lists/1516>.

Федів Р. Розвиток українсько-китайських відносин. Особливості торговельно-економічної співпраці та реалізації спільних проектів у галузі АПК

Досліджено передумови виникнення сучасних економічних відносин України та Китаю. Висвітлено особливості розвитку відносин в економічній сфері з 1992 р. до 2017 року. Розглянуто умови активізації відносин саме у сфері сільського господарства починаючи з другої половини 2000-х років. Присвячено чимало уваги динаміці та перспективам розвитку торгівлі сільськогосподарськими товарами й товарами харчової промисловості, а також проаналізовано можливості їхнього експорту на ринки Китаю. Наведено приклади інвестицій та реалізації проектів китайського бізнесу у галузі українського АПК.

Ключові слова: торговельно-економічні відносини, інвестиції, кредитна угода, продукція АПК, державні корпорації.

Fediv R. The development of the Ukrainian-Chinese relations. Details of the trade-economic cooperation and joint projects realization in the field of Agribusiness

In the article are researched the preconditions for the modern economic relations appearance between Ukraine and China. There are explored specific aspects of the relations development in the economic sphere from 1992 to 2017. The preconditions for activation of the relations in the agricultural sphere, beginning since the second half of 2000s, are considered. In the article are paid much attention to the dynamics and prospects of development of trade with agricultural goods and the food industry goods and also are analyzed the opportunities for its exporting onto the markets of China. There are exemplified Chinese businesses' investments and projects implementation in the field of the Ukrainian Agribusiness.

Key words: trade-economic relations, investments, credit agreement, products of Agribusiness, state corporations.

Федив Р. Развитие украинско-китайских отношений. Особенности торгово-экономического сотрудничества и реализации общих проектов в отрасли АПК

Исследовано предпосылки возникновения современных экономических отношений Украины и Китая. Освещено особенности развития отношений в экономической сфере с 1992 г. по 2017 год. Рассмотрено условия активизации отношений именно в сфере сельского хозяйства начиная со второй половины 2000-х годов. Уделено особое внимание динамике и перспективам развития торговли сельскохозяйственными товарами и товарами пищевой промышленности, а также проанализировано возможности их экспорта на рынки Китая. Приведены примеры инвестиций и реализации проектов китайского бизнеса в отрасли украинского АПК.

Ключевые слова: торгово-экономические отношения, инвестиции, кредитное соглашение, продукция АПК, государственные корпорации.

Стаття надійшла 20.03.2017.

УДК 631.164.23

**ПРОБЛЕМА ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ
В АГРАРНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ**

Я. Смалюх, аспірант

Львівський національний аграрний університет

Постановка проблеми. Залучення інвестицій в аграрний сектор економіки залишається актуальним питанням. Більшість сільськогосподарських підприємств постає перед проблемою накопичення власного капіталу для здійснення або модернізації виробництва. Внаслідок цього сформований раніше ресурсний потенціал з кожним роком вичерпується. Зараз у сільському господарстві переважно функ-